

DATAOMBUDSMANNENS BYRÅ

PERSONUPPGIFTLAGEN SOM GUIDE

Uppdaterad 15.09.2010

www.tietosuoja.fi

1. VAD ÄR PERSONUPPGIFTLAGEN?

Syftet med personuppgiftslagen är att skydda privatlivet samt att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering.

Andra "dataskyddslagar" som påverkar hanteringen av personuppgifter är

- Lagen om integritetsskydd i arbetslivet
- Lagen om integritetsskydd vid telekommunikation och dataskydd inom televerksamhet

Många andra lagar innehåller också bestämmelser som inverkar på behandlingen av personuppgifter. Bestämmelserna i dylika speciallagar tillämpas framom bestämmelserna i personuppgiftslagen. De allmänna förpliktelseerna i personuppgiftslagen tillämpas likväl alltid. Till exempel kravet på förhandsplanering är en dylik allmän förpliktelse.

2. NÄR TILLÄMPAS PERSONUPPGIFTLAGEN?

Personuppgiftslagen tillämpas på behandlingen av personuppgifter. Lagen omfattar den verksamhet som idkas av myndigheter, företag, organisationer, andra samfund och privatpersoner.

Lagen gäller inte, med vissa begränsningar, behandlingen av personuppgifter för redaktionella och för konstnärliga och litterära syften. Lagen tillämpas inte heller på sådan sedvanlig behandling av personuppgifter som en person utför uteslutande för privata syften. Dylik behandling av personuppgifter är bl.a. att upprätthålla ett adressregister över bekantskapskretsen.

Lagen tillämpas både på automatisk databehandling och på manuell behandling av personuppgifter såsom de definieras i lagens 3 §.

- **personuppgifter** avser alla slags anteckningar som beskriver en fysisk person eller hans egenskaper eller levnadsförhållanden och som kan hänföras till honom själv eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom
- **behandling av personuppgifter** avser insamling, registrering, organisering, användning, översändande, utlämnande, lagring, ändring, samkörning, blockering, utplåning och förstöring av personuppgifter samt andra åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna
- **personregister** avser en datamängd som innehåller personuppgifter och som består av anteckningar som hör samman på grund av sitt användningsändamål, och som helt eller delvis behandlas med automatisk databehandling eller har ordnats som ett kartotek, en förteckning eller på ett annat motsvarande sätt så att information om en bestämd person kan erhållas med lätthet och utan oskäligen kostnader (logiskt register)
- **registrerad** avser den som en personuppgift gäller

3. ÄR DU EN REGISTERANSVARIG?

En registeransvarig som avses i personuppgiftslagen ansvarar för att personuppgifter behandlas på det sätt som lagen föreskriver.

Enligt personuppgiftslagen avser den registeransvarige en eller flera personer, sammanslutningar, inrättningar eller stiftelser för vilkas bruk ett personregister inrättas och vilka har rätt att förfoga över registret eller vilka enligt lag ålagts skyldighet att föra register.

Till exempel ett företag är en registeransvarig i förhållande till sin personal och sina kunder. Företagets ledning skall se till att ansvars- och uppgiftsfördelningen med avseende på behandlingen av personuppgifter definieras korrekt. Ledningen skall också se till att personalen erhåller den handledning och utbildning som behövs. Även företagets datasystem skall motsvara det som krävs i lagen. Ansvaret för behandlingen av personuppgifter utgör en del av det operativa ansvaret för olika funktioner i företaget.

En anställd vid företaget är däremot inte en sådan registeransvarig som avses i personuppgiftslagen med avseende på de uppgifter som företaget samlat in.

4. LAGEN HJÄLPER DIG ATT SKAPA ETT HÖGKLASSIGT OCH VÄLFUNGERANDE DATASYSTEM

Personuppgiftslagen redogör för när du får samla in och på annat sätt behandla personuppgifter. De viktigaste allmänna principerna är att uppmärksamma förhandsplaneringen, ändamålsenligheten, aktsamheten och skyddet av personuppgifter samt att iaktta de registrerades intressen. Med hjälp av de här principerna uppnår du en god informationshantering.

Till att börja med skall du fastställa syftet för behandlingen av personuppgifterna, d.v.s. vad personregistret skall användas till. Med lagen som rättesnöre kan du också förebygga sådana brott mot dataskyddet som användningen av IT-teknik och modern teknologi kan medföra.

Syftet med behandlingen av personuppgifterna definieras utgående från den registeransvariges olika funktioner. Till exempel en förening behöver personuppgifter för att kunna sköta medlemsärenden. I arbetslivet samlas personuppgifter in för skötseln av arbets- och anställningsförhållanden och vid arbetsansökan. Också inom handeln behövs personuppgifter för att sköta kundrelationerna, i skolan behövs elevuppgifter för att organisera undervisningen osv. Myndigheters lagstadgade uppgifter kräver ofta behandling av personuppgifter. Bland annat skattemyndigheterna behandlar personuppgifter när de verkställer beskattningen.

- **Klarlägg varför du samlar in personuppgifter.**
- **Analysera och planera hur personuppgifterna behandlas**
- **Försäkra dig om att behandlingen är lagenlig**

5. BEHANDLINGEN AV PERSONUPPGIFTER UTGÖR EN DEL AV DEN REGISTERANSVARIGES VERKSAMHET

Efterlevnad av det dataskydd som avses i personuppgiftslagen är inte en separat skyldighet. Dataskyddet skall alltid utgöra en del av den databehandling som ingår i skötseln av den registeransvariges funktioner. Då gagnar dataskyddet både den registeransvarige och den registrerade.

Behoven av att samla in och behandla personuppgifter bedöms på basis av de behov som uppkommer i den registeransvariges verksamhet. I var och en av sina funktioner får den registeransvarige behandla endast för detta syfte relevanta och felfria uppgifter. Principerna för än-

damålsenlighet, felfrihet, aktsamhet och skydd av personuppgifter stöder därmed också målen för den registeransvariges verksamhet.

- **Utnyttja personuppgiftslagen också när du planerar verksamheten. Genom sina bestämmelser styr och förverkligar lagen god informationsförsörjning och datahantering.**

6. LAGEN TILLÄMPAS OCKSÅ PÅ BEHANDLINGEN AV PERSONUPPGIFTER PÅ NÄTET

Personuppgiftslagen inverkar på din verksamhet också då du exempelvis planerar att inleda elektronisk handel, starta en diskussionsgrupp på Internet eller producera nätförbindelser och handlednings- och svarstjänster för nätanvändare. Du skall alltid klarlägga huruvida personuppgifter behandlas eller uppkommer i samband med verksamheten. Också användaruppgifterna vid en Internettjänst kan utgöra personuppgifter på samma sätt som logguppgifterna vid data-system för upprätthållandet av personregister kan vara det.

Kom ihåg!

- Om du samlar in personuppgifter över Internet, har den registrerade rätt att få veta för vilket ändamål och hur hans eller hennes uppgifter behandlas.
- Att lägga ut personuppgifter i ett personregister på Internet är det samma som att elektroniskt överlåta personuppgifter. Detta får ske endast med den berördas samtycke om inte någon annan lag undantagsvis tillåter överlåtagandet av uppgifterna.
- Även om personuppgifterna redan skulle finnas på Internet, skall du ändå alltid ha i personuppgiftslagen avsedd rätt att behandla dessa uppgifter.
- **Den som producerar nättjänster är registeransvarig. Planera behandlingen av uppgifterna på förhand. Försäkra dig om att behandlingen är lagenlig.**

7. FÖRSÄKRA DIG OM ATT DU HAR RÄTT ATT SAMLA IN, ANVÄNDA ELLER BEHANDLA PERSONUPPGIFTER

Hur uppgifter samlas in och behandlas skall ske i enlighet med lagen samt vara motiverat med hänsyn till den registeransvariges verksamhet och funktioner.

Personuppgifter får samlas in och behandlas endast under de förutsättningar som fastställs i personuppgiftslagen. Lagens grundtanke är att var och en skall kunna få veta om behandlingen av uppgifter som berör honom eller henne.

Personuppgifter får samlas in och lagras

- om den registrerade ger sitt entydiga, frivilliga och uttryckliga på information baserade samtycke till detta
- om det finns en saklig anknytning mellan den registeransvarige, d.v.s. den som samlar in uppgifter, och den registrerade som t.ex. ett kund-, eller tjänstgöringsförhållande, ett elevförhållande, ett boendeförhållande eller ett medlemskap som den registrerade kan vara medveten om på basis av sitt eget handlande

- om rätten att behandla personuppgifter grundar sig på en uppgift som fastställts i en annan lag eller behandlingen av uppgifterna är lagstadgad

I personuppgiftslagens 4 kapitel finns ytterligare bestämmelser om särskilda förutsättningar. Personuppgifter får alltså också behandlas för

- a) direktmarknadsföring och annan hantering av adresserade försändelser
- b) vetenskaplig forskning
- c) statistikföring
- d) släktforskning
- e) uppgörande av personmatrikel
- f) behandling av personkreditupplysningar
- g) myndigheternas planerings- och utredningsuppgifter

Även i dessa fall skall den som behandlar personuppgifter iaktta de allmänna bestämmelserna i personuppgiftslagen.

Även många andra lagar reglerar hur personuppgifter samlas in och behandlas. För att försäkra sig om att behandlingen sker enligt lag är det därför skäl att bekanta sig med den övriga lagstiftningen som eventuellt gäller behandlingen av personuppgifter.

- **Försäkra dig om vad personuppgiftslagen förutsätter vid behandlingen av personuppgifter. Utred också alltid om det finns annan relevant lagstiftning.**

8. FÖRSÄKRA DIG OM KVALITETEN AV DE INSAMLADE PERSONUPPGIFTERNA

Uppgifterna skall vara behövliga

Försäkra dig om kvaliteten på de personuppgifter du samlat in. Du skall kunna påvisa att de uppgifter du samlat in är felfria och att de behövs med tanke på syftet för behandlingen av personuppgifterna. Den registrerade har rätt att kräva att felaktiga uppgifter korrigeras.

Insamlande av känsliga uppgifter

Det är i regel förbjudet att behandla känsliga uppgifter. Det är tillåtet endast under vissa specialförutsättningar som fastställs i lagen. Känsliga uppgifter är personuppgifter som beskriver

- ras eller etniskt ursprung
- någons samhälleliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse

- medlemskap i ett fackförbund
- en brottslig gärning eller ett straff, eller någon annan påföljd för ett brott
- någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder som gäller honom
- någons sexuella inriktning eller beteende
- socialvårdstjänster, stödåtgärder och andra förmåner inom socialvården som någon erhållit

Utred separat om du har rätt att behandla en personbeteckning

Bestämmelser om insamlingen och behandlingen av personbeteckning finns i lagens 13 §. Uppgifter om personbeteckning får samlas in endast om det är nödvändigt att entydigt individualisera den registrerade, d.v.s. för att det skall vara möjligt att på ett tillförlitligt sätt kunna särskilja mellan olika personers uppgifter. Som registeransvarig skall du också se till att personbeteckningen inte antecknas i onödan i dokument som skrivs ut eller uppgörs på basis av personregistret.

- **Att kontrollera att uppgifterna är felfria tryggar rättsskyddet både för den registeransvarige och den registrerade**

9. SÖRJ FÖR DE REGISTRERADES RÄTTIGHETER – AGERA ÖPPET

Den registrerade har i regel rätt att

- kontrollera de uppgifter som berör honom eller henne och kräva att felaktiga uppgifter korrigeras
- förbjuda behandlingen av uppgifter som gäller honom eller henne för
  - direktreklam (både vid distansförsäljning och annan direktmarknadsföring)
  - marknads- eller opinionsundersökningar
  - personmatrikel
  - släktforskning

Den registeransvarige bör informera om, i samband med att personuppgifterna samlas in, att var och en har rätt att förbjuda behandlingen av hans eller hennes uppgifter.

Att marknadsföra produkter och tjänster per e-post eller mobiltelefon är tillåtet endast med den registrerades på förhand givna tillstånd.

Att informera om behandlingen av personuppgifter inger förtroende

Se till om att de registrerade informeras om behandlingen av de personuppgifter som samlas in om dem. Var och en, vars personuppgifter samlas in i ett personregister som upprätthålls av ett företag, en myndighet, en sammanslutning eller förening har rätt få veta vem den registeransvarige är, för vilket ändamål uppgifterna samlas in, vart uppgifterna i regel överläts samt vilka

rättigheter han eller hon har i fråga om behandlingen av personuppgifterna och hur dessa rättigheter förverkligas. Den registeransvarige svarar för att de registrerade får denna information.

Informera om behandlingen i samband med att uppgifterna samlas in

I egenskap av registeransvarig skall du se till att den registrerade kan få den information som behövs redan när personuppgifterna samlas in. Till exempel alltid när en person lämnar uppgifter om sig själv i samband med elektronisk handel eller till en myndighet över Internet, skall han eller hon kunna få veta om hur uppgifterna kommer att behandlas redan innan han eller hon överlåter dem.

Om insamlandet av personuppgifterna grundar sig på den berörda personens samtycke, skall han eller hon informeras om samtliga fakta som är väsentliga med tanke på samtycket. Den som ger sitt samtycke skall veta vad han eller hon samtycker till.

Den registrerade har rätt att kontrollera sina uppgifter och vid behov kräva att de korrigeras

Var och en har i regel rätt att på begäran få veta vilka uppgifter om honom eller henne finns i olika registeransvarigas personregister eller att inga uppgifter om honom eller henne finns i registret. Denna begäran lämnas in personligen in till den registeransvarige eller genom ett egenhändigt undertecknat brev.

Ifall den registrerade anser att uppgifterna är felaktiga, har han eller hon rätt att kräva att felet korrigeras.

I personuppgiftslagen hittar du närmare bestämmelser om vad insynsrätten innebär, hur den verkställs och undantagen från den samt om hur man yrkar på rättelse. Bekanta dig också med dataombudsmannens byrås hemsidor på Internet.

Gör upp en registerbeskrivning

Den registeransvarige skall göra upp en registerbeskrivning över vart och ett av sina personregister, såsom beskrivs i personuppgiftslagens 10 §. Håll registerbeskrivningen allmänt tillgänglig. Det är också bra att länka registerbeskrivningarna till den registeransvariges sidor på Internet.

Informera också om de allmänna principerna för dataskyddet

Att informera om behandlingen av personuppgifter är god service. Det ligger också ofta i den registeransvariges intresse att på sina Internetsidor redogöra för de allmänna principerna för det dataskydd han iakttar. Det är bra att härvid hänvisa till informations- och registerbeskrivningen som innehåller närmare uppgifter om varje register och som den registeransvarige skall hålla tillgänglig.

- **Att fastställa principerna för dataskyddet hör till god service. Informationen främjar också den egna verksamheten.**

10. ÄR DU OCKSÅ ANMÄLNINGSPLIKTIG?

Personuppgiftslagen fastställer också de funktioner och behandlingar som måste anmälas till dataombudsmannen.Handledning och blankettmodeller hittar du bl.a. på dataombudsmannens sidor på Internet.

- Anmälningsplikten gäller t.ex. företag som utför databehandlingstjänster, bedriver indrivningsverksamhet eller gör personbedömningar för en kunds räkning i enlighet med ett uppdrag av denna.
- Om automatisk behandling av personuppgifter måste göras en registeranmälan till dataombudsmannen i de fall som separat stadgas i lagen. Likaså skall en anmälan göras t.ex. alltid då databehandlingstjänster anskaffas från utomstående företag.
- Personuppgiftslagen innehåller även bestämmelser om översändande och överlåtelse av personuppgifter till utlandet. Anmälningsplikten gäller närmast översändande av uppgifter till länder utanför Europeiska unionen.

11. STYRNING OCH ÖVERVAKNING

Du kan vid behov be om handledning och råd på dataombudsmannens byrå

En anhållan om handledning kan göras per telefon eller skriftligt. Du kan använda dig av de blankettmodeller som utarbetats av dataombudsmannen eller sända ett fritt formulerat brev. Frågor som kommit in per e-post registreras, men det är alltid skäl att bifoga telefonnummer och postadress för svaret och eventuellt annat material. Vid behov kontrollerar dataombudsmannens byrå frågeställarens ursprung eller begär att få hans eller hennes anhållan undertecknad i original.

Red ut problemen med den registrerade

Målet är att den registrerade och den registeransvarige sinsemellan reder ut de oklarheter som uppdragats vid behandlingen av personuppgifter. Om saken inte klaras upp så här, kan den registrerade be dataombudsmannen att utreda huruvida förfarandet är lagenligt.

Dataombudsmannen kan vidta följande åtgärder

Om dataombudsmannen noterar ett förfarande som strider mot lagen försöker han i första hand med hjälp av råd och handledning påverka att det lagstridiga förfarandet inte fortsätts eller upprepas. I ärenden som gäller insynsrätten eller korrigerings- eller rättelseuppgifter kan dataombudsmannen på den registrerades begäran också ge den registeransvarige tillsägelse.

Vid behov skall dataombudsmannen remittera ärendet till datasekretessnämnden för beslut eller anmäla det för väckande av åtal.

Dataombudsmannen kan på eget initiativ granska vem som helst registeransvarig med avseende på behandlingen av personuppgifter. Härvid samt vid utredning av ett enskilt ärende har dataombudsmannen rätt att erhålla sådana sekretessbelagda uppgifter som behövs för utredningen.

Påföljder och sanktioner

Ett förfarande som strider mot personuppgiftslagstiftningen kan också leda till

- straffrättsliga påföljder
- uppkomsten av ersättningsansvar

Var och en som misstänker att en registeransvarig har gjort sig skyldig till ett brott som omfattas av strafflagen eller personuppgiftslagen har rätt att polisanmäla ärendet för undersökning. Ersättningsärenden handläggs av en allmän domstol ifall den registeransvarige och den registrerade inte sinsemellan kommer överens om ersättningen.

Om datasekretessnämnden anser att personuppgifterna har behandlats på ett olagligt sätt, kan den på dataombudsmannens begäran utfärda bestämmelser angående behandlingen av personuppgifterna och t.o.m. med vissa begränsningar förbjuda behandlingen av personuppgifter. I ärenden som gäller datasekretessnämndens beslut samt dataombudsmannens bestämmelser om insyns rätt eller korrigerande av fel kan ändring sökas vid behörig förvaltningsdomstol.

När du planerar att samla in personuppgifter, skall du vinnlägga dig om åtminstone följande tretton punkter. Närmare information hittar du på dataombudsmannens sidor på Internet.

1. Fastställ syftet för att samla in och behandla personuppgifter

- Syftet med behandlingen av personuppgifter fastställs så att det av definitionen framgår för vilken av den registeransvariges funktioner uppgifterna samlas in och behandlas.
- Avgör redan innan du utarbetar definitionen ovan, huruvida skötandet av uppgiften kräver att du samlar in identifikationsuppgifter eller om det räcker med uppgifter utan identifikation.

2. Analysera, notera och beskriv hur personuppgifter som ansluter sig till skötseln av dina funktioner behandlas, samt de procedurer som hör samman därmed

- Utred vilka personuppgifter, varför (för vilket ändamål) och hur det med tanke på skötseln av uppgiften är nödvändigt att samla in, använda, överlåta, spara eller på annat sätt behandla.
- Klarlägg och uppskatta redan i det här skedet huruvida skötseln av uppgiften kräver att du anskaffar utomståendes tjänster. Utred ansvarsfrågorna och ingå ett skriftligt avtal med den som producerar tjänsten.
- Bedöm också riskerna med avseende på dataskyddet och förvissa dig om att de hänsyn som berör dataskyddet och -sekretessen iakttas.

3. Försäkra dig om att behandlingen av uppgifterna sker lagenligt

- Kontrollera utgående från en beskrivning du utarbetat att samtliga moment i behandlingen är förenliga med personuppgiftslagen och eventuella specialbestämmelser.
- Försäkra dig också om att de registrerades rättigheter uppfylls såsom lagen påbjuder.

4. Se till om att uppgifterna är högkvalitativa och felfria

- Se till att man vid samtliga moment av behandlingen, från insamling till arkivering, behandlar endast för det aktuella ändamålet och den aktuella funktionen relevanta och korrekta uppgifter.
- Försäkra dig också om att sådana känsliga uppgifter som avses i personuppgiftslagen inte

samlas in eller behandlas på ett sätt som strider mot lagen.

5. Försäkra dig om att personuppgifterna skyddas

- Kom ihåg att personuppgifterna skall genom hela behandlingen skyddas för utomstående såsom förutsätts i personuppgiftslagen och eventuella sekretessbestämmelser.

6. Klarlägg de registrerades rättigheter

- Planera och organisera hur de registrerades rättigheter skall förverkligas

7. Försäkra dig om att god informationshantering iakttas

- De registrerades integritet får inte äventyras utan skäl. Försäkra dig om att denna princip respekteras redan under planeringen, också när det gäller datasystemen.

8. Gör upp en registerbeskrivning och håll den tillgänglig

- Var och en har rätt att på begäran få bekanta sig med registerbeskrivningarna över de personregister som den registeransvarige upprätthåller.
- Det är bra att komplettera registerbeskrivningen med de uppgifter som påkallas av upplysningssplikten. Då kan registerbeskrivningen användas som informationsverktyg. (kombinerad registerbeskrivning och informationsblankett)

9. Ta reda på om behandlingen av personuppgifterna skall anmälas till dataombudsmannen

- Du kan använda som hjälp de handledningar och modeller som utarbetats av dataombudsmannen.

10. Se till att ansvarsfrågorna med avseende på behandlingen av personuppgifter och därtill anslutna uppgifter har preciserats

- Åtminstone i större organisationer är det bra att utse en person eller ett team som ansvarar för dataskyddet.

11. Utarbeta anvisningar för dataskyddet

- Se till att personalen har fått tillräcklig information och handledning om hur personuppgifterna skall användas och behandlas, hur datasystemen fungerar samt om hur ansvarsfrågorna med avseende på behandlingen av personuppgifter har preciserats.

12. Följ med att behandlingen av personuppgifterna fungerar

- Se till att missförhållanden och fel korrigeras. Kom ihåg att det också är fråga om att trygga den egna verksamheten.

13. Sörj för övervakningen av hur uppgifterna används

- Försäkra dig om att användningen och behandlingen av personuppgifterna kan övervakas vid användningen av datasystem och att detta också sker i praktiken.
- Fastställ sanktionerna för sådan användning av personuppgifterna som strider mot bestämmelser och föreskrifter.

■ Kom ihåg att planeringen är halva jobbet!

På dataombudsmannens sidor på Internet

www.tietosuoja.fi hittar du bl.a.

- information om dataombudsmannens verksamhet och uppgifter
- instruktioner, bulletiner, mallar och blankettmodeller
- Internetversionen av den här broschyren

Via sidorna på Internet kan du också skriva ut personuppgiftslagen och andra viktiga lagtexter som gäller behandlingen av personuppgifter.

DATAOMBUDSMANNENS BYRÅ

Besöksadress: Albertsgatan 25 A 3 vån.

Postadress: PB 315, 00181 Helsingfors

**Telefonrådgivning: 0100 86205
(mån-tors 9-11, 13-15, fre 9-12)**

www.tietosuoja.fi